

Hoe het voelt om pleegkind te zijn

'De stem van pleegkinderen'

Dit boekje is een samenvatting van het onderzoek 'De Stem van pleegkinderen' door Henk van Oosteren en Yvonne Aartsen in opdracht van entrea lindenhout. In dit onderzoek vertellen pleegkinderen hoe het is om een pleegkind te zijn.

'De Stem van pleegkinderen' is geïnspireerd op een onderzoek door collega's van de Vrije Universiteit te Brussel: Clé, A., Van Holen, F., Vanderfaillie, J., (2016). Eindrapport: een onderzoek naar de beleving en de begeleidingsnoden van pleegkinderen. Vakgroep Klinische en Levensloopsychologie, Brussel.

Het eindrapport van het onderzoek 'De Stem van pleegkinderen' is op te vragen bij entrea lindenhout, communicatie@entrealindenhout.nl of te downloaden via de website www.entrealindenhout.nl.

Ineens zag ik tranen. Ik kon het eerst niet geloven, maar toen ik mijn leesbril afzette wist ik het zeker: het waren tranen. Ze schaamde zich er niet voor. Livia had me net verteld hoe blij ze was met haar pleegouders. Hoe fijn ze het vond dat er net een pleegzusje geboren was. De tranen verschenen toen ik vroeg naar haar moeder.

Ik interviewde Livia, een mooi meisje van elf jaar. Livia woont al een paar jaar in een pleeggezin. Wij waren begonnen met een onderzoek. We wilden te weten komen wat het voor pleegkinderen betekent, hoe het voelt om pleegkind te zijn. We wilden dat horen uit de mond van de kinderen zelf. De kern van dit onderzoek was een reeks gesprekken met bijna 30 pleegkinderen. Livia was de eerste. De onverwachte tranen zorgden er voor dat het volledig tot mij doordrong dat Livia niet zomaar een beetje zat te praten. We spraken over onderwerpen die haar heel diep raakten. Ik wist niet zo goed wat ik moest doen, maar zij loste dat probleem voor mij op. Livia kan tegelijk huilen en praten. Ze maakte mij duidelijk door haar woorden en ook door haar tranen, dat ze het heel goed had in haar pleeggezin. Dat ze blij was met haar pleegouders. Dat ze echt niet meer terug wilde naar haar moeder, omdat haar moeder haar niet kon opvoeden en het helemaal niet goed ging toen ze thuis woonde. Maar ze liet me ook horen, zien en voelen dat haar moeder erg lief was, en dat ze haar erg miste.

Blij

Waarom dit onderzoek?

We kennen niet veel onderzoek waarin direct aan pleegkinderen gevraagd is wat het voor hen betekent om pleegkind te zijn. Wat ze allemaal meegemaakt hebben, en welke van al die gebeurtenissen ze fijn vonden, of heel erg. Waar ze trots op zijn of waar ze zich voor schamen. Er bestaat veel wetenschappelijk onderzoek waar de pleegzorg zijn methodieken op gebaseerd heeft, waar de beleidsmakers hun protocollen op maken en waar de gezinsvoogden en de kinderrechtters hun beslissingen op baseren. Dat onderzoek is bijna volledig gericht geweest op volwassenen. Op ouders, pleegouders en hulpverleners. Langzamerhand zijn we gaan beseffen dat we de woorden van de kinderen zelf nodig hebben, om de beleving van pleegkinderen goed te kunnen begrijpen. Zonder die woorden blijft het bij veronderstellingen.

Geïnspireerd door Vlaamse collega's wilden wij de stem van de kinderen zichtbaar maken via een onderzoek. Onze collega's van de Vrije Universiteit Brussel hebben in 2016 een onderzoek afgerond. In dat onderzoek stond het pleegkind centraal. Zij deden een onderzoek, waarin ze een antwoord wilden krijgen op de vraag: *hoe beleven pleegkinderen de bijzondere situatie 'pleegkind te zijn' en welke noden formuleren ze hieromtrent?* Wij mochten gebruik maken van al hun voorwerk: een uitgebreide literatuurstudie en een goed uitgewerkte onderzoeksopzet. Wij hebben hun voorwerk aangepast aan de Nederlandse situatie, de literatuur aangevuld met de allerlaatste publicaties en we zijn begonnen.

Ons onderzoek hield in dat goed voorbereide interviewers gesprekken voerden met 27 pleegkinderen, ouder dan 10 jaar, over onderwerpen die voor hen belangrijk zijn. In alle gesprekken werden dezelfde onderwerpen besproken. Onderwerpen die via de (Vlaamse) voorstudie waren uitgezocht en door ons een beetje aangepast. Alle gesprekken werden opgenomen, later helemaal uitgetypt en door ons geanalyseerd. Daarna maakten we een verslag met conclusies en aanbevelingen. Deze aanbevelingen hebben we weer besproken met een deel van deze pleegkinderen. De allerjongste kinderen deden daar niet aan mee.

Evenals onze Vlaamse collega's hebben we ons gericht op de perspectiefbiedende pleegzorg: kinderen die in een pleeggezin wonen, met wie afgesproken is dat ze er kunnen blijven wonen totdat ze volwassen zijn: een heel groot deel van de 22.000 Nederlandse pleegkinderen. We hebben het dus niet over kinderen die tijdelijk of in deeltijd in een pleeggezin wonen of nog niet weten hoe lang ze nog bij deze pleegouders zullen blijven wonen.

In dit boekje zetten we op een rij wat de kinderen tegen ons gezegd hebben. Daarna volgen onze aanbevelingen.

De mensen waar het om draait

De kinderen spraken opvallend positief over hun pleeggezin, vooral over hun pleegouders. We vroegen hen of ze tevreden zijn over hun pleeggezin. Bijna allemaal zeiden ze "Ja". Hun tevredenheid bleek ook uit andere antwoorden. Hoe lang wil je in dit gezin blijven? "Heel lang". Welke mensen zijn belangrijk voor je? Naar wie ga je wanneer je problemen hebt? Steeds noemden ze hun pleegouders als de mensen waar het voor hen om draait.

De uithuisplaatsing

Sommige kinderen kwamen meteen van thuis in het huidige pleeggezin en zijn daar steeds gebleven. Een deel van hen is via een of meerdere tussenstappen in dit pleeggezin terechtgekomen. Het zal duidelijk zijn dat de kinderen die op hele jonge leeftijd bij hun ouders weggingen, weggehaald werden, dit niet uit eigen herinnering kunnen vertellen. Wel hebben ze er allemaal over gehoord, soms van mensen die het zelf ook van anderen gehoord hebben. Van de kinderen die het zich wel herinneren, hoorden we dat het moment van uithuisplaatsing een diepe indruk heeft nagelaten. Een deel van de kinderen vertelde dat het voor hen onverwachts gebeurde. Bijvoorbeeld een meisje zei dat ze op school werd opgehaald door vreemde mensen, dat ze een paar uur op een kantoor moest wachten en daarna naar een pleeggezin werd gebracht. Naar mensen die ze nog nooit had gezien.

Achteraf zeiden de meeste kinderen dat ze snappen waarom ze toen bij hun ouders weggehaald werden. Ze zijn het achteraf eens met de beslissing dat ze thuis weg moesten en dat ze naar een pleeggezin werden gebracht. Ze zeiden dat het eigenlijk niet anders kon, omdat het thuis niet goed ging. Ze zeiden ook, en met nadruk, dat kinderen goed voorbereid moeten worden op zo'n stap. En ze vertelden tussendoor hoeveel last ze zelf hebben gehad van deze gebeurtenis. Hoe bang ze geweest zijn. En hoe lang ze steeds opnieuw in de war waren.

in de war

Hoe voel jij je nu?

Met grote openheid vertelden de kinderen over hun gevoelens. 'Gewoon' kwam evenals in de literatuur ook in onze gesprekken als meest genoemde 'gevoel' uit de bus. Ze voelden zich 'gewoon', ook met het besef dat het dankzij de pleegouders was, dat ze in een gewoon gezin kunnen opgroeien en dingen kunnen doen die 'gewone kinderen' doen. In ons onderzoek noemden de kinderen 'blij' even vaak als 'gewoon'. Gewoon en blij dus als de meest genoemde gevoelens.

Veel kinderen die positieve gevoelens noemden, zeiden dat ze ook van tijd tot tijd verdrietig waren. Veelal omdat ze hun ouders misten en omdat ze niet in het gezin van hun ouders konden opgroeien. In veel gevallen ging dit verdriet samen met de blijdschap. Blij dat ze in zo'n fijn gezin terechtgekomen waren. Ook trots werd genoemd. De uitleg over het gevoel van trots was: *"Trots dat ik zoveel heb meegemaakt en dat ik het nu toch zo goed heb. Dat ik het zo goed doe."* Een variant daarop was het meisje dat zei: *"Trots op mijn pleegouders. Ik heb geluk gehad dat ik bij deze pleegouders terechtgekomen ben."*

Behalve verdriet vanwege het gemis van hun eigen gezin, noemden enkele kinderen ook negatieve gevoelens als bang, boos en in de war. Deze gevoelens hadden vooral te maken met de periode waarin zij nog maar net thuis weg waren. Dit negatieve gevoel leek minder heftig te zijn wanneer een kind goed voorbereid thuis weg ging, of wanneer het bij familie of bekenden werd ondergebracht. Na enige tijd zakte het, werden deze vervelende gevoelens minder. Soms duurde dat enkele jaren en bij sommige kinderen verdween het nooit helemaal.

Enkele kinderen vertelden dat ze niets zeiden wanneer ze het moeilijk hadden, maar iets gingen doen. Op hun kamer muziek luisteren bijvoorbeeld. De meeste kinderen praatten er wel over. Meestal met hun pleegouders, soms met vrienden.

Familie

We hebben de kinderen gevraagd om te vertellen hoe dichtbij of veraf ze stonden van hun verschillende familieleden. Het lukte ons daarna om met hulp van deze afstand en nabijheid, meer van hen te horen over hun contacten, verhoudingen en gevoelens ten opzichte van de voor hen belangrijkste familieleden.

De kinderen mochten zelf bepalen wie bij hun familie hoorde. Het kon hun pleegfamilie en hun biologische familie zijn. Zij konden daar goed mee omgaan.

Opvallend veel kinderen vertelden dat ze contact hadden met hun biologische ouders. Van de 27 kinderen maar liefst 14 met beide ouders, en maar drie met geen van beide ouders. Daar moet dan nog bij aangetekend worden, dat in totaal vijf ouders overleden zijn. Bij twee van de drie kinderen die geen contact hadden met

hun ouders, was de moeder overleden. Veel meer contacten dus dan we na het lezen van de onderzoeksliteratuur verwachtten. Maar liefst 20 van de 27 kinderen zeiden dat ze het contact met hun ouders belangrijk vonden. Vaak waren zij daar duidelijk over: *"Ik zou niet terug willen, ook al houd ik heel erg van mijn moeder."* Ook kwam het voor, minder vaak, dat een ouder én belangrijk, aantrekkelijk én problematisch was. Een jongen vertelde dat zijn vader bij wie hij woonde hem *"liet weghalen"*. Vaders nieuwe vriendin mocht van hem bepalen of hij thuis mocht blijven wonen. Deze vriendin zei: *"Nee"* en hij moest weg. Toch bleef deze vader de belangrijkste persoon in zijn leven, ook al *"...koos hij voor zijn vriendin in plaats van zijn kind"*. We spraken ook een meisje dat haar vader belangrijk vond, terwijl ze bang van hem was. Bang voor zijn woede, bang dat hij zou gaan slaan.

Er waren maar drie kinderen, die samen met een broer of zus in een pleeggezin wonen. Niettemin zei een grote groep dat ook hun broer of zus belangrijk voor hen waren. Dus ook broers en zussen die ze niet elke dag zagen.

Bijna alle pleegkinderen noemden hun pleegouders, wanneer wij vroegen wie het dichtst bij hen staan. In de helft van de gevallen samen met hun ouders of een van de ouders. 'Samen met' wil in dit geval zeggen: soms net iets dichterbij, soms net iets verder weg. Maar wel degelijk 'vlakbij mij'. De meeste kinderen noemden hun pleegouders als degenen bij wie ze als eerste steun zouden zoeken bij problemen. Enkelen zeiden ronduit dat zij voelden als ouders. Ook met pleegbroertjes en pleegzusjes was de band goed. Verschillende kinderen zeiden dat het pleeggezin voelde als een eigen gezin. Dit kwam in ons onderzoek veel sterker en positiever naar voren dan we in de literatuur vonden.

Sommige kinderen zeiden dat ze het fijn vonden, dat ze in een pleeggezin binnen hun eigen familie wonen: tante, opa en oma. Het heeft niet alleen hun start binnen het pleeggezin gemakkelijker gemaakt, het gaf hen ook een goed gevoel: *"Het is gewoon echt familie van je."*

Ook al zijn bijna alle kinderen erg tevreden over hun pleeggezin, er waren ook de eerder genoemde moeilijkheden. Verdriet om het gemis of verlies van de eigen familie. Ook waren veel kinderen in de eerste periode angstig, verdrietig, boos of in de war.

steun

Omgang met anderen

Ook in de omgang met anderen dan hun familie, gebruikten de kinderen het woord 'gewoon' heel vaak. Ze wilden gezien worden als gewone kinderen en ze hadden ook het idee dat dat gebeurde. Ze zeiden bijna allemaal dat ze zich niet anders bekeken of behandeld voelden dan andere kinderen. In elk geval niet op een storende manier. Ze vonden het fijn wanneer iemand begrip toonde. Een paar kinderen vertelden dat ze soms zielig gevonden werden. Dat vonden ze wel vervelend. Opvallend is dat er maar één kind vertelde dat hij een keer gepest is omdat hij pleegkind is: *"Jouw moeder wil je niet."* Dat is opvallend, omdat we het pesten in de literatuur vaker tegenkomen en het ook in het Vlaamse onderzoek veel vaker voorkwam. Misschien worden de pleegkinderen uit ons onderzoek minder gepest, omdat zij bijna allemaal zelf niet moeilijk doen over het feit dat ze pleegkind zijn. Ze praten er vrij openlijk over. Ook op school.

Bijna alle kinderen vertelden ook dat ze voldoende vrienden hebben. Vrienden werden belangrijk genoemd. Vrienden waren ook de personen waar een beroep op gedaan werd bij problemen, na de pleegouders. Soms bij een ander soort moeilijkheden. *"Sommige dingen vertel je eerder aan een vriend of vriendin dan aan een volwassene."*

Een deel van de kinderen zei andere pleegkinderen te kennen. De behoefte aan omgang met hen was wisselend. De helft had er geen belangstelling voor. Daarentegen was er ook een grote groep die graag in contact zou komen met andere pleegkinderen. Ze zeiden dat ze graag wilden horen wat zij hebben meegemaakt, wat zij ervan vinden om pleegkind te zijn.

tevreden

Pleegkinderen op school

De kinderen zeiden graag naar school te gaan, dat ze school belangrijk vonden en dat het goed ging op school. Na wat doorvragen bleek dat het niet met alle kinderen supergoed ging op school, maar goed genoeg om er zelf tevreden over te zijn.

Ook vertelden de kinderen dat het leven in een pleeggezin geen enkele invloed had op hun schoolprestaties. Na wat doorpraten bleek dat dit soms toch wel invloed had. Sommigen hadden af en toe zulke grote problemen dat de concentratie op school er onder leed. Daarnaast is een kwart van hen van school veranderd vanwege het pleeggezin. Het gezin woonde zo ver van hun school dat het echt nodig was van school te veranderen. Eén kind kostte dit een schooljaar. De overgang naar een andere school was voor de kinderen ook spannend en onzeker. Ze

kwamen niet alleen in een nieuwe familie, maar ook in een andere klas. Ze moesten vrienden achterlaten en maar afwachten hoe de nieuwe klasgenoten zouden zijn. Ook moesten ze bedenken wat ze hen zouden vertellen. Van enkele kinderen hoorden we ook de andere kant. Deze kinderen zeiden dat ze het op school beter doen, omdat het beter met hen gaat sinds ze in het pleeggezin wonen.

De kinderen voelden zich op school ondersteund door hun leerkrachten. Ze hadden het gevoel dat de leerkrachten begrip hadden voor hun situatie. Sommigen zeiden dat ze met hun problemen bij hun leerkracht terecht konden. Niet alleen met schoolproblemen, maar ook met persoonlijke problemen. Ook van hun pleegouders kregen ze hulp als dat nodig was.

Ondanks alle positieve en minder positieve kanten van de school, benadrukten de meeste kinderen dat men op school gewoon met hen omging en dat ze dat fijn vonden.

Inspraak

Wij wilden weten of de kinderen het gevoel hebben dat bij belangrijke beslissingen rekening gehouden wordt met hun mening. We wilden ook weten of dat ook vroeger zo was.

Tijdens de interviews bleek dat de kinderen erg geïnteresseerd waren in hun eigen geschiedenis. De meesten waren goed geïnformeerd. Sommigen wat minder, maar toch behoorlijk. Veel kinderen vertelden dat ze achteraf geïnformeerd zijn over de gebeurtenissen die hebben geleid tot de plaatsing in dit pleeggezin. Veel kinderen wisten dit niet uit hun eigen herinnering, omdat ze te klein waren toen het gebeurde. Een deel van hen die het zich wel kon herinneren, is naar eigen zeggen plotseling uit huis geplaatst. Ze zagen het niet aankomen. Het is dan ook logisch dat de informatie achteraf gegeven moest worden. Enkele kinderen hebben toen ze al thuis weg waren, vrij lang niet geweten wat er met hen ging gebeuren. Dus bijvoorbeeld hoe lang het zou gaan duren voordat ze weer van het pleeggezin terug naar huis mochten.

We merkten ook dat bijna alle kinderen niet wisten hoe de jeugdzorg georganiseerd is. Ze vertrouwen er op dat hun pleegouders dat wel weten. De jongste kinderen vroegen het zich niet eens af, de oudste groep vertrouwde op hun pleegouders. Als het een keer nodig zou zijn, zouden ze het hen wel vragen.

Inspraak, zoals opgroeiende kinderen dat kennen, bestond wel voor deze groep pleegkinderen. Toen wij vroegen of er bij belangrijke beslissingen voldoende rekening gehouden werd met hun mening, zeiden ze bijna allemaal "Ja". Bij beslissingen waar ze het niet mee eens waren, kwamen de meeste kinderen niet verder dan er met hun pleegouders over te gaan praten. Paniekoplossingen zoals weglopen of geweld gebruiken, hebben we niet gehoord.

Begeleiding

De begeleiding van de pleegkinderen en de pleeggezinnen wordt grotendeels verzorgd door de pleegzorgbegeleiders. Het was opvallend dat volgens de kinderen, naast deze begeleiders, heel weinig hulpverleners actief waren in en rond de pleeggezinnen. Vier van hen noemden de gezinsvoogd, wanneer er naar gevraagd werd. Terwijl je er meer zou verwachten want 14 van hen zijn justitieel geplaatst. Slechts twee kinderen noemden concreet een andere hulpverlener: een psycholoog en een therapeut.

Toen we vroegen naar de tevredenheid over de begeleiding, zeiden 14 van de 27 kinderen dat ze tevreden waren over het werk van de pleegzorgbegeleider. Toen we doorvroegen bleek dat ook 14 kinderen, deels dezelfde, hun begeleider regelmatig zagen. Een deel van hen zei tevreden te zijn over de begeleiding omdat hun pleegouders er tevreden over waren. Die zagen hun begeleider vaker.

De grote kritiek van de kinderen ging over de vele wisselingen van de persoon van de begeleider. Een meisje zei in vijf jaar zeven verschillende begeleiders gehad te hebben. Ze vond het erg vervelend om steeds weer opnieuw mensen te moeten vertrouwen, en als ze ze eenmaal vertrouwde vertrokken ze weer. Een ander kind zei hierover heel precies waar ze last van had: *"Je kunt van mij niet verwachten dat ik allerlei intieme vragen, verlangens en gedachten met een vreemde bespreek."*

Naast deze kritiek waarderen de kinderen, die wel contact hadden met een begeleider, het dat deze goed luisterde en in geval van nood beschikbaar was.

vervelend

Toekomst

Bij het bespreken van de toekomst merkten we dat de toekomst voor een 10-jarige in veel gevallen iets heel anders is dan die van een 16-jarige. Het duidelijkst kwam dat naar voren bij de vraag hoe lang een kind nog in dit pleeggezin dacht te blijven wonen. Een elfjarige kon welgemeend zeggen: *“Voor altijd”*. De periode van volwassenheid is voor een elfjarige ongelooflijk ver weg. De wat oudere kinderen hadden er vaak wel over nagedacht, en in veel gevallen ook over gesproken met hun pleegouders. De meesten van hen zeiden dan ook, dat ze in hun pleeggezin zouden blijven wonen totdat ze hun opleiding afgerond hadden. Los van een wettelijke leeftijd van 18 of 21 jaar. Hun pleegouders hadden hen al gezegd het goed te vinden dat ze eerst hun opleiding afronden. Daarna zouden ze bespreken hoe verder. Ook spraken we kinderen die van plan waren iets verder van hun woonplaats voor een studie op kamers te gaan. Ze wilden dan elk weekend naar huis (pleeggezin) gaan. Kortom: de meesten wilden lang in het pleeggezin blijven wonen en hadden van hun pleegouders gehoord dat die dit goed vonden.

De toekomstdromen van de kinderen liepen erg uiteen. Het zal niet verwonderlijk zijn dat de jongsten een ander soort dromen hadden dan de ouderen. We zagen dat de dromen van pleegkinderen, hele gewone dromen zijn die we ook bij leeftijdgenoten zien. *“Een goede baan, een huis, een gezin.”* Genoemd werden ook: werk, zelfstandigheid, partner, kinderen, gezondheid. De meesten zeiden te verwachten dat het hen lukt om hun dromen te laten uitkomen. Ze zagen wel dat voor bepaalde dromen doorzettingsvermogen nodig is. Ook dachten ze, dat ze met steun meer kans hebben dat hun plannen gaan lukken. Ze verwachtten die steun te krijgen van hun pleegouders, ook later wanneer ze al zelfstandig wonen. Bij het praten over de toekomst zagen we bij veel pleegkinderen hetzelfde als we ook bij onze vragen over ‘familie’ zagen: het pleeggezin voelde als thuis en van de pleegouders verwachtten ze hetzelfde als van ouders.

We vroegen ook naar hun angsten. Bij die vragen kregen we eveneens een opsomming van angsten die je ‘gewoon’ kunt noemen. Angsten die bij de leeftijd horen. *“Lukt het me wel om op eigen benen te staan? Hoe moet dat straks als ik belasting moet betalen? En vaste lasten en de zorgverzekering? Ik heb ook geen verstand van computers!”* Minder gewoon, waren de gedachten die enkele kinderen zeiden te hebben over hun omgang met hun ouders in de toekomst. Wanneer ze zelfstandig wonen en de bescherming van het pleeggezin kwijt zijn. De vrees dat ineens, na vele jaren, je vader op de stoep staat. Een van hen zei af en toe te dromen dat haar moeder haar terug kwam halen.

Aanbevelingen

Toen we het onderzoek afgerond hadden, hebben we een reeks aanbevelingen gemaakt. Deze aanbevelingen hebben we besproken met een deel van de kinderen die we eerder geïnterviewd hadden; de iets oudere kinderen. We hebben onze aanbevelingen daarna aangepast. Hieronder staan ze, in het kort.

1. Ga door met de perspectiefbiedende pleegzorg.

In ons onderzoek hebben we enkele kritiekpunten genoemd, maar we hebben vooral gehoord dat het goed gaat. Pleegkinderen vinden in het pleeggezin enkele onmisbare dingen: liefde, geborgenheid en continuïteit. De kinderen hebben veel positieve gevoelens genoemd die met het pleeggezin te maken hebben.

2. Probeer crisisplaatsingen, vooral crisisplaatsingen in een bestandsgezin, te voorkomen.

Plotselinge uithuisplaatsingen lieten een diepe indruk op de pleegkinderen na, vooral wanneer zij in een gezin terechtkwamen dat ze helemaal niet kenden. Probeer dit soort plaatsingen zoveel mogelijk te vermijden. Wanneer het niet anders kan, zoek dan een plaats bij bekenden van het kind. Dit is weliswaar al enkele jaren de vaste werkwijze van entrea lindenhout, maar omdat het vaak zo pijnlijk was voor de kinderen, bevelen wij aan dit toch nog eens uit te zoeken: hoe vaak en waarom is de afgelopen jaren beslist om kinderen in een voor hen onbekend crisisgezin te plaatsen. Dit kan helpen om deze pijnlijke plaatsingen tot een minimum te beperken.

3. Plaatsing bij een netwerkpleeggezin heeft vaak de voorkeur boven plaatsing bij een bestandsgezin.

Pleegkinderen die opgroeien bij netwerkpleegouders, bekenden van de familie, zeiden dat ze blij waren bij familie of bekenden op te groeien.

4. Besteed meer aandacht aan een goede uitleg aan de pleegkinderen over hun uithuisplaatsing en de stappen die daarna volgden.

De pleegkinderen vinden het heel belangrijk precies te weten wat er in het verleden met hen gebeurd is. Waarom ze thuis weg moesten en wat hun verdere persoonlijke geschiedenis is, tot het moment dat zij het zich goed kunnen herinneren. Sommigen maakten ons duidelijk dat ze het wel gehoord hebben, maar toch niet zo goed weten. Wij hebben daar ook met een groep pleegkinderen na afloop van het onderzoek over gesproken. Dit leidde tot onze aanbeveling om hen regelmatig te vertellen

wat er gebeurd is. Je kunt dit immers een peuter niet goed genoeg uitleggen. Zeker niet als het kind nog overstuurt is van alle gebeurtenissen. Pleegouders doen er goed aan om deze uitleg steeds opnieuw te geven. Daarbij kun je steeds meer uitleg geven, omdat het kind meer kan begrijpen. Je kunt op latere leeftijd ook meer nare details vertellen, wanneer daar sprake van is. Details die een klein kind niet kan verdragen. Het is van belang dat alle volwassenen die belangrijk zijn voor het kind, ervoor zorgen hetzelfde verhaal te vertellen. Het is in een aantal gevallen aan te bevelen dat de ouder het verhaal vertelt aan het kind, liefst in aanwezigheid van bijvoorbeeld een pleegouder. Om zo nodig beiden te steunen. Er bestaan hulpmiddelen om het verhaal voor het kind vast te leggen, bijvoorbeeld 'het levensboek'. Denk na over andere versies van 'het levensboek', of varianten daarop, zodat het vaker gebruikt wordt.

5. Informatie over de pleegzorgorganisatie

Pleegkinderen hebben weinig zicht op de jeugdhulp in het algemeen en pleegzorg in het bijzonder (organisatie en structuur). Het is zinvol om gepaste, op kinderen gerichte informatie te maken, per leeftijdsgroep anders.

6. Bevorder dat het pleegkind op een passende manier kan omgaan met de ouders.

Bijna alle pleegkinderen hebben contact met een of beide ouders. De kinderen vinden deze relatie belangrijk, ook al is deze niet zo gemakkelijk. Luister naar de behoefte van het kind over de mate van contact met de ouders en houd er rekening mee dat de meesten goed in staat zijn aan te geven wat zij hierin aankunnen en nodig hebben.

7. Probeer wegen te vinden om de vele wisselingen van pleegzorgbegeleiders te voorkomen.

Veel kinderen zeggen geen of bijna geen contact te hebben met hun pleegzorgbegeleider. Een belangrijke oorzaak daarvan waren de vele wisselingen van deze begeleiders. Gevolg van deze wisselingen was dus, dat een flink deel van de pleegkinderen hun pleegzorgbegeleider niet of nauwelijks kende. Deze begeleider kan dan niet in de gaten houden of de ontwikkeling van het kind vastloopt. Hij kan ook niet goed bevorderen dat de relatie pleegkind - ouders - pleegouders op een passende manier vorm krijgt.

Onderzoek welke acties ingezet kunnen worden om wisselingen van de begeleiding te verminderen.

8. Bied kinderen de mogelijkheid om contact te hebben met andere pleegkinderen

Een behoorlijk aantal pleegkinderen heeft belangstelling voor zulke contacten. Het is aan te bevelen daarmee door te gaan via activiteiten als 'Let's Meet!', de (spel- en speel)bijeenkomsten die entrea lindenhout organiseert voor pleegkinderen om elkaar te ontmoeten.

Tot slot

We hebben uitgebreid gesproken met 27 pleegkinderen die elk hun eigen verhaal wilden vertellen. Wij hebben ervoor gezorgd dat de belangrijkste thema's aan de orde kwamen, die te maken hebben met de beleving van een kind om pleegkind te zijn. We hebben daarbij dankbaar gebruik gemaakt van het vele voorwerk dat onze Vlaamse collega's enkele jaren geleden gedaan hebben.

Hoewel de kinderen veel verschillende verhalen vertelden, hebben we ook veel overeenkomsten gehoord. De belangrijkste was dat verreweg de meeste kinderen het goed hadden. Ze vonden dat en ze voelden het ook zo. Ze zeiden dat ze een gewoon leven konden (en wilden) leiden, en dat dit lukte dankzij de pleegzorg. De pleegouders namen daarin een centrale plaats in. Daarnaast zeiden ze dat zij hun eigen ouders belangrijk vonden. Daarbij kwamen emoties van allerlei aard voorbij, maar hun eigen ouders waren hoe dan ook belangrijk.

een gewoon leven
dankzij
de pleegzorg

Dankwoord

Ik ben blij dat het onderzoek naar de ‘stem van pleegkinderen’, en het bijbehorende onderzoeksrapport, met dit boekje op zo’n mooie manier wordt afgerond. En vooral ben ik blij met de kernboodschap die de geïnterviewde kinderen en jongeren ons geven: mijn pleegouders zijn enorm belangrijk in mijn leven, naast de verbinding die er is met mijn ouders.

Want in de aandacht die de pleegzorg regionaal en landelijk regelmatig krijgt, is de stem van de pleegkinderen zélf vaak niet gemakkelijk terug te vinden. Die aandacht heeft vaak betrekking op het tekort aan, of verloop van pleegouders; op ingewikkeldheden in de financiering; op knel- en verbeterpunten. Pleegouders zijn aan het woord, of ouders. Begeleiders, verwijzers of beleidsmakers. Maar de pleegkinderen zelf dus maar heel weinig.

Dat is ook niet zo vreemd, want om als onderzoeker goed naar kinderen en jongeren te kunnen luisteren, en op te tekenen wat ze te vertellen hebben, moet je de mogelijkheid hebben om veel ruimte en tijd te nemen. Moet je bereid zijn om met kalme toewijding en grote nieuwsgierigheid gesprekken te voeren, en die uit te werken, te analyseren, te documenteren.

Ik bedank dan ook de onderzoekers die precies dit hebben gedaan: veel tijd investeren, altijd meer dan verwacht, zonder ook maar iets op zorgvuldigheid in te moeten boeten. Ik bedank de grote groep mensen van entrea lindenhout die op uiteenlopende manieren de onderzoekers hebben bijgestaan. Ik bedank onze Vlaamse collega’s die met veel enthousiasme hun eigen onderzoeksopzet hebben overhandigd, zodat we hier een vliegende start konden maken. Ik bedank Kinderpostzegels die die Vlaamse geste hebben bekrachtigd door ons vervolgwerk te financieren.

En zeker ook bedank ik de pleegouders van deze prachtige pleegkinderen, álle pleegouders vanwege de betekenis die ze hebben voor hun pleegkinderen: geborgenheid, liefde, de geruststelling: ik mag er zijn, ik hoor hier, ik mag hier groot worden. Ik bedank hen voor de manier waarop zij kinderen in een soms zo ingewikkeld leven zo veel gewoonheid aanreiken. En ook wil ik even stil staan bij de ouders, die geen van allen vader of moeder zijn geworden om hun kind ergens anders te zien opgroeien, maar die zich toch geconfronteerd zagen met die moeilijke opgave: hun kinderen de ruimte te geven om zich in een pleeggezin te mogen nestelen. Dat dat heel vaak goed gelukt is blijkt wel uit de liefdevolle plek die de ouders in het hart van de kinderen hebben.

Maar bovenal bedank ik de pleegkinderen die aan dit onderzoek hebben meegewerkt. Het is immers niet niks: een vreemde meneer of mevrouw komt op bezoek, stelt zich voor, zet de opnameknop aan, en begint je vragen te stellen over de meest belangrijke onderwerpen in je leven. En dan vol vertrouwen vertellen wat je te vertellen hebt: dat ergaaf ik als een groot geschenk van deze kinderen aan ons.

John Goessens
manager zorg entrea lindenhout

Met speciale dank aan alle pleegkinderen,
die hebben meegewerkt aan de interviews
en aan Stichting Kinderpostzegels Nederland.

Contact

Telefoon	088 356 20 00
E-mail	pleegzorg@entrealindhout.nl
Internet	entrealindhout.nl